

31 december 2021

Mijn ogen blijven steken op de langwerpige plastic strip die voor mij op het aanrecht ligt. Het is iets na achten 's avonds en alles staat klaar in mijn appartement in Amsterdam-West, van de speciale lampen en de draaiende discobal tot de dj-set met speakers. De champagne ligt koud en de oven is voorverwarmd voor de oliebollen van bakkerij Westerbos. Ook al voel ik me prima, ik doe uit voorzorg toch snel even een zelftest. Er verschijnen twee streepjes. Positief.

We zitten midden in een lockdown en ik verwacht straks een grote groep vrienden om tegen de regels in oud en nieuw bij mij te vieren. Het is mooi geweest met dat coronagedoe. Zoveel concerten die gecancelld of uitgesteld zijn. En áls we dan eindelijk het uitgestelde concert konden geven, werd dat met het grootste gemak opnieuw gecancelld; om gek van te worden. Restaurants en cafés zijn gesloten en zelfs gewone winkels mogen alleen mensen toelaten op afspraak. Nee, mijn vorm van ongehoorzaamheid is het geven van een feest. Laat me in ieder geval met goede vrienden in mijn eigen huis één avondje doen alsof er niks aan de hand is. Het is verdomme oud en nieuw. Maar het feest gaat niet door. Ik moet in quarantaine.

Het is inmiddels negen uur. Ik trek een van de vele flessen champagne open. Ik heb iedereen afgezegd en me erbij neergelegd dat ik in m'n eentje het nieuwe jaar in zal luiden. Met flinke tegenzin, want ik ben een gezelligheidsdier pur sang. Net als

met musiceren ben je nergens zonder anderen. Ik wil juist zo veel mogelijk contact maken met anderen, door hun energie en inspiratie meegevoerd worden en andersom. Dat is wat muziek zo ongelooflijk mooi maakt.

Ik heb het altijd fascinerend gevonden dat met name klassieke muziek al zoveel honderden jaren bestaat en dat die iedere keer weer als nieuw kan klinken. Afhankelijk van wie het uitvoert, kan hetzelfde stuk compleet anders worden geïnterpreteerd. Zelfs een geijkte compositie als *Für Elise* van Ludwig van Beethoven kan nieuw leven worden ingeblazen door een visionaire blik.

Rond elf uur stuur ik mijn vriendin Meike van Engelen een bericht dat ik ga slapen. De fles champagne is inmiddels voor driekwart leeg. Ze smeekt me om toch wakker te blijven.

Dan gaat om tien minuten voor twaalf de bel. Meike staat voor de deur. Ze heeft besloten om samen met mij in quarantaine te gaan. Ik word overmand door emoties, wat een bijzonder gebaar. Stiekem kan ik me geen betere jaarwisseling wensen.

6 januari 2022

Gelukkig heb ik weinig tot geen last van mijn coronabesmetting. Meike krijgt geheel volgens verwachting vijf dagen later ook een positieve uitslag, maar we hebben het prima naar ons zin. Mijn viool raak ik niet aan, dat doe ik wel vaker als ik geen concerten heb. Het werkt als een soort mentale detox. Eigenlijk voelt deze hele quarantaine als een soort vakantie. We kijken films en series, we slapen veel, ik lees voor het eerst in tien jaar weer eens een boek uit en ik kook elke dag uitgebreid.

Koken is naast musiceren een favoriete bezigheid van me. Ik maak met name recepten van driesterrenchefs. Hoe ingewikkelder, hoe beter. Koken is in feite hetzelfde als het lezen van bladmuziek of een partituur. Componisten geven je net als chefs alle

benodigde informatie om er iets bijzonders van te maken. Maar niet iedereen kan of wil dat opbrengen. Het is opmerkelijk hoe vaak mensen de details in de partituur of receptuur negeren. Als je precies doet wat de ervaren chef (hij heeft niet voor niets drie sterren) voorschrijft, kan het niet misgaan. Ben je echter eigenwijs en vind je het niet nodig om precies 30 ml slagroom of 10 g bakpoeder af te wegen, dan mislukt het recept al snel. Zo werkt het bijvoorbeeld ook bij een symfonie van Gustav Mahler. Zijn partituur is ongelooflijk gedetailleerd en met de grootst mogelijke precisie geeft hij weer hoe hij wil dat zijn muziek gespeeld wordt. Als je exact doet wat er staat, kan er iets magisch ontstaan. Ja, je moet er in enige mate perfectionistisch en gepassioneerd voor zijn. En bovenal moet je er talent voor of feeling mee hebben. Als je precies de dynamiek (hard of zacht) en articulatie (kort of lang) volgt, maar je hebt geen flauw idee van streektechniek of welke vingerzetting je moet gebruiken, dan faal je alsnog. Althans, dan faal je op het allerhoogste niveau, en dat is waar het mij om gaat. Mijn doel is om alsmear beter te worden, mezelf constant te blijven uitdagen. Stilstand is achteruitgang, daar geloof ik heilig in.

Tijdens de eerste serieuze lockdown, in maart 2020, werd koken een positieve obsessie voor me. Er was geen enkel toekomstperspectief wat betreft optredens, laat staan op tournee gaan met het orkest. En ik had geen behoefte om – zoals tachtig procent van mijn Facebookconnecties – een amateurvideo te uploaden waarin ik een solostuk van Johann Sebastian Bach of Niccolò Paganini speelde in ruil voor een paar likes.

Zo kwam het dat ik al vroeg in de lockdown mijn aanzienlijke collectie kookboeken door ging spitten. Mijn vader, Wybo van Biemen, was vroeger een begenadigd amateurchef en dus proefde ik al op jonge leeftijd producten als foie gras, tarbot, kwartel, zwezerik, truffel, coquilles, saffraan en kreeft. Ook nam

hij mij geregeld mee naar bevriende sterrenchefs in de omgeving van Den Haag, waar hij een kookclub had opgericht. Toch is het mijn moeder, Caecilia van Hoof, die uiteindelijk mijn passie voor koken heeft aangewakkerd door mij vanaf mijn eenentwintigste boeken van driesterrenchefs cadeau te doen. Aanvankelijk bladerde ik ze vluchtig door en sloeg ze vervolgens snel weer dicht, omdat het me godsonmogelijk leek om zo iets zelf klaar te maken. Ze bleef echter volhouden, omdat ze zag dat ik koken wel steeds leuker begon te vinden. Zo had ik in een paar jaar tijd ineens een stapel kookboeken van onder anderen Heston Blumenthal, Alain Passard, Sergio Herman en Gordon Ramsay.

Waar ik destijds nog steil achteroversloeg van de gecompliceerde recepten, kook ik nu met gemak recepten van bovenstaande chefs en breid ik gestaag mijn collectie uit. Gecompliceerde gerechten met luxe ingrediënten zijn alleen leuk om te maken als je vrienden of familie uitnodigt. En dus werd koken tijdens de lockdown een frequente bezigheid waarbij vrienden voor de wijn zorgden en ik een zes- of zevengangenmenu bereidde. Doordat ik ook foto's maakte van de gerechten en die weer op social media plaatste, kreeg ik een soort van publiek op afstand. Publiek dat ik juist zo miste. De reacties die erop volgden, zorgden ervoor dat ik door bleef gaan en ook nu nog geregeld kook voor mensen, onder wie dirigenten, solisten en collega's uit het orkest.

10 januari 2022

Mijn quarantaine zit erop en ik kijk ernaar uit om na de extra lange kerstvakantie weer aan de slag te gaan. De eerste repetitie van het jaar is met Alma Quartet, bestaande uit Benjamin Peled (tweede viool), Jeroen Woudstra (altviool), Clément Peigné (cello) en mezelf als eerste violist of primarius. In 2014 zijn we

op een dag voor de lol met elkaar gaan spelen en al gauw bleek dat we dit voort wilden zetten. We zijn dan ook zeer serieus om op het allerhoogste niveau strijkkwartet te spelen. Maar goed spelen is tegenwoordig niet meer voldoende, je hebt een unique sellingpoint nodig. Daarom doen we naast het klassieke repertoire ook veel samenwerkingen met artiesten uit andere genres zoals jazz, pop en techno. Bovendien proberen we een uitstraling te hebben die mensen niet zo gauw met een strijkkwartet zouden associëren. De strijkkwartetwereld is nogal aristocratisch en elitair, eigenlijk een niche binnen de klassieke muziek. De mensen die er graag naar luisteren zijn over het algemeen extreem kritisch en weten veel van muziek. En het is een ongeschreven regel dat je ongeveer vijf jaar aan de weg moet timmeren voordat je serieus wordt genomen als kwartet. Daarnaast zijn mensen nogal sceptisch als ze weten dat je hoofdbaan in een orkest is. Dat dat orkest het Koninklijk Concertgebouworkest (KCO) is, maakt dan niet heel veel uit, want de gedachte is dat je simpelweg geen tijd kunt hebben om zowel in een orkest als in een kwartet te spelen.

Het voelt wat onwennig om weer bij elkaar te zijn. Na een maand pauze is het altijd weer even aftasten. Onze oren hebben rust gehad en moeten weer getraind worden om goed naar elkaar te luisteren. Ook voelt het vreemd om te repeteren voor concerten die op ieder moment gecancelled kunnen worden. Cultuur is nou eenmaal geen eerste levensbehoefte in het huidige politieke klimaat.

II januari 2022

Vandaag is de eerste repetitie in het nieuwe jaar met het Koninklijk Concertgebouworkest waar ik sinds 2012 lid ben van de eersteviolengroep. Een droombaan. Toen ik op mijn tweeën-

twintigste stage mocht lopen aan de Karajan-Akademie van de Berliner Philharmoniker was ik ervan overtuigd dat het nooit meer zo fantastisch zou worden. In mijn ogen was de Berliner Philharmoniker het beste orkest ter wereld en ik hoopte dat ik er nooit meer weg zou hoeven. Een academie is een speelvijver voor jonge, ijverige orkestmusici die de laatste puntjes op de i zetten tijdens hun stage en vervolgens audities bij verschillende orkesten doen. Ook het KCO heeft zo'n academie van één jaar, waarin getalenteerde jonge musici worden toegelaten die vervolgens worden gecoacht. Je speelt als academist (een soort stagiair) in het orkest en je mag zelfs mee op tournee naar de grote zalen van de wereld.

Omdat de Karajan-Akademie dus een stage betrof, besloot ik te reageren op een vacature bij de eerste violen van het KCO. Het zou een perfecte oefening zijn om eens te kijken hoe het voelt om een professionele auditie te doen.

Ik werd uitgenodigd. De auditie bestond uit het eerste deel van een soloconcert van Wolfgang Amadeus Mozart met piano-begeleiding in de eerste en tweede ronde en daarnaast ook een aantal lastige passages uit het orkestrepertoire, zodat de jury, bestaande uit orkestleden, goed kon inschatten of je niet alleen een goede violist bent, maar ook een goed orkestmusicus. In de laatste ronde werd ik geacht het eerste deel van een romantisch vioolconcert naar keuze te spelen, net als enkele nieuwe orkest-passages. Iedere ronde zou circa tien tot vijftien minuten duren. Het soloconcert diende uit het hoofd te worden gespeeld, maar laat dat nou net iets zijn waarin ik niet goed getraind was. Ik vond en vind het doodeng.

Op basis van de ervaring die ik had opgedaan aan de academie van de Berliner Philharmoniker mocht ik de eerste ronde overslaan en direct in de tweede ronde spelen. Ik genoot ervan om in de Kleine Zaal van het Concertgebouw te staan en het voelde alsof ik een goede ronde neerzette. Wellicht dat ik nog

een beetje voorzichtig speelde, maar better safe than sorry. Ik mocht door naar de laatste ronde.

De volgende dag stond ik met nog drie andere kandidaten in de coulissen. Toen het mijn beurt was, liep ik vol spanning het podium op en besloot ik om mezelf te kalmeren dat dit geen auditie was maar een concert voor een publiek dat de muziek op waarde wist te schatten. Van de ongeveer honderdvijftig aanmeldingen waren er nu nog vier kandidaten die speelden voor die ene baan. Die ene plek in dat wereldberoemde orkest. Ik voelde dat het een goede dag was, maar toen ik tijdens een passage in het vioolconcert van Felix Bartholdy Mendelssohn afdwaalde en me afvroeg waarom de specifieke passage die ik speelde eigenlijk altijd zo moeilijk is voor iedereen, kreeg ik onmiddellijk een black-out. Mijn vingers wisten niet meer waar ze naartoe moesten, ik lag eruit, ik moest stoppen. De pianist probeerde nog door te spelen, maar ik had mijn viool al langs mijn zij hangen, terwijl ik een zweetuitbraak voelde opkomen. In de zaal hoorde ik zachtjes iemand 'O nee!' zeggen, anderen hielden hun adem in. Ik probeerde kalm te blijven. Gelukkig had ik de bladmuziek meegenomen. Natuurlijk hoop je vurig dat zoiets niet nodig is, maar ik had weinig keuze. Ik pakte mijn partij, zette deze op de lessenaar voor me en zei tegen de pianist waar ik graag opnieuw wilde beginnen. De pianist zette in, een paar maten voor de gevreesde passage. Mijn ogen waren gefixeerd op de bladmuziek, maar toen ik aankwam bij het gedeelte waar ik er kort tevoren nog uit vloog, voelde ik een soort recalcitrantie opkomen waarin ik mezelf wijsmaakte dat als ik het niet gewoon nog een keer uit mijn hoofd zou proberen, ik een wafje zou zijn. Ik sloot mijn ogen en speelde de passage vlekkeloos. Vanaf dat moment voelde ik me zo onoverwinnelijk dat ik extra genoot van de rest van de auditie. Het bleek een gouden beslissing te zijn geweest, want ik kreeg de baan. Mijn allereerste auditie en ik had haar gewoon gewonnen. Een euforisch stem-

mende ervaring, die niet veel later met een fles Bollinger-champagne werd gevierd. Ik was vierentwintig. Dat is een gemiddelde leeftijd voor orkestmusici om hun carrière te starten, maar de meeste starten niet in een van de allerbeste orkesten ter wereld.

Dat de Berliner Philharmoniker een van de beste orkesten ter wereld is, ondervond ik zelf aan de academie. Maar dat het Concertgebouworkest op gelijke hoogte staat, wist ik toen helemaal niet. En nog steeds weten veel Nederlanders niet hoe hoog ons orkest staat aangeschreven in de rest van de wereld. Misschien heeft het te maken met een soort Hollandse nuchterheid, maar ik kreeg pas door hoe bijzonder dit orkest is toen ik mijn eerste concerten meespeelde. Ik bleek het perfecte vergelijkingsmateriaal te hebben: mijn laatste concert bij de Berliner Philharmoniker was onder leiding van de Venezolaanse dirigent Gustavo Dudamel in de hoogromantische werken *Also sprach Zarathustra* en *Tod und Verklärung* van Richard Strauss. En wonder boven wonder was mijn eerste orkestdienst in het Concertgebouworkest onder leiding van Mariss Jansons in, jawel, exact dezelfde werken van Strauss. En wat een verschil in klank en interpretatie! Waar men in Berlijn met energie en power speelt, wordt in Amsterdam wat ingetogener en ronder gespeeld. Plat gezegd word je in Berlijn vaak omvergeblazen en krijg je in Amsterdam een stevige knuffel. Nu, na zoveel jaar, kan ik met volle overtuiging zeggen dat ik het laatste prefereer, ook al mis ik soms de extreme overgave en passie van de leden van de Berliner Philharmoniker.

Op deze druilerige dinsdagochtend repeteren we vanwege de lockdown voor een livestream zonder publiek. In het afgelopen jaar was dit eerder regel dan uitzondering. Het is zo verdomd lastig om inspiratie te vinden en op te treden zonder connectie met een fysiek publiek. Mensen die in vervoering raken, hun

ogen sluiten en genieten. Of met een grote grijns zitten te luisteren als hun favoriete stukje uit een symfonie of pianoconcert komt. Dat zijn de momenten waar je het voor doet. En uiteraard het applaus, de staande ovatie en het gejuich na afloop.

Het enige lichtpuntje is dat de dirigent de Fin Klaus Mäkelä is. Hij is slechts vijftientwintig jaar oud en nu al chef-dirigent van zowel het Oslo Philharmonic als het Orchestre de Paris. Daarnaast is hij een voortreffelijk cellist, verzamelaar van kunst, liefhebber van goede wijn, ontwikkelaar van parfum en simpelweg een fijn, normaal persoon. Een geniale musicus, zonder al te gekke trekjes. En bovendien een dirigent die ongelooflijk makkelijk het orkest meekrijgt. Er is een soort goodwill die ik in lange tijd niet meer heb ervaren op het podium. Werkelijk iedereen lijkt door hem betoverd.

Toen hij in september 2020 zijn debuut maakte bij het Concertgebouworkest, voelden het gemak waarmee hij communiceerde en zijn prettige autoriteit als een bevrijding. Misschien wordt er eens in de honderd jaar zo'n musicus geboren.

14 januari 2022

Op vrijdagavond word ik uitgenodigd door onze solotrombonist Jörgen van Rijen om samen met Klaus en nog drie collega's uit het orkest het Amsterdam Light Festival in zijn bootje te bekijken vanaf het water. Het is voor Klaus de eerste keer dat hij over de Amsterdamse grachten vaart en je ziet hem genieten. Daarnaast is het voor ons van belang dat Klaus zich prettig voelt bij het orkest en de leden. Het is eigenlijk een soort charmeoffensief, maar alles aan deze avond voelt natuurlijk. Als we het, ondanks de zelfgemaakte glühwein aan boord, na anderhalf uur varen toch ijskoud hebben gekregen, verplaatsen we ons naar binnen, waar we de avond voortzetten met mooie wijnen en in een ontspannen sfeer. Klaus heeft voor de gelegenheid een

mooie fles Billecart-Salmon Blanc de Blancs-champagne meegenomen.

15 januari 2022

De opname voor de livestream is fantastisch, mede door het gemak waarmee Klaus ons meevoert.

We spelen de negende symfonie van Antonin Dvorák *Uit de nieuwe wereld*, het klarinetconcert van Aaron Copland met onze eigen soloklarinettist Calogero Palermo en *Fountain of Youth* van Julia Wolfe. Wat is het ongelooflijk jammer dat hier geen publiek bij mag zijn. Dit soort concerten zijn de reden dat ik in een symfonieorkest ben gaan spelen. Ik kijk naar sommigen van mijn collega's en ik zie ze stuk voor stuk glunderen. Een paar kleine correcties en we zijn klaar, zo makkelijk kan het zijn.

17 januari 2022

Het contrast met vorige week is enorm. Op de bok staat Susanna Mälkki, ook afkomstig uit Finland en bovendien iemand die al heel wat jaren succesvol meeloopt in een vak dat gedomineerd wordt door mannen. Laat ik vooropstellen dat het een positieve ontwikkeling is dat we in het huidige klassiekemusieklandschap langzaam maar zeker meer vrouwen op de bok zien. Dat wil niet zeggen dat ik als orkestlid niet kritisch kijk naar de kwaliteiten van Mälkki.

Op onze lessenaars staat *A Short Piece for Orchestra* van Julia Perry, de tweede symfonie van Charles Ives en het eerste vioolconcert van John Adams met de Amerikaanse Leila Josefowicz als soliste. Relatief moderne muziek uit zowel het begin als het einde van de vorige eeuw waarbij het handig is als de dirigent duidelijk slaat. Maar zo makkelijk en soepel als het bij Klaus ging, zo stroef en moeizaam gaat het bij Mälkki. Haar beweging-

gen voelen onnatuurlijk en daardoor onduidelijk. Ze is vriendelijk, respectvol en muzikaal, maar voor mijn gevoel reageert het orkest niet op haar en zij ook niet op het orkest. Josefowicz daarentegen is een fenomeen, ze speelt het vreselijk ingewikkelde vioolconcert niet alleen vol overtuiging, maar ook nog eens volledig uit haar hoofd!

19 januari 2022

Er wordt door een aanzienlijk deel van de cultuursector een protestactie georganiseerd, geïnitieerd door Sanne Wallis de Vries en Diederik Ebbinge. In het hele land gaan kappers in culturele instellingen klanten knippen, in Amsterdam gebeurt dat in het Rijksmuseum, Carré en het Concertgebouw. Het idee erachter is dat het onterecht wordt gevonden dat kappers nog klanten mogen ontvangen, waar de culturele sector al maanden gesloten is. Een mooi initiatief en ik ben blij dat zowel het Concertgebouw als het Concertgebouworkest hieraan meewerken, ook al worden we wel door de burgemeester op de vingers getikt. Dat er zoveel (internationale) pers op af zou komen had ik niet verwacht. Het blijkt een groot succes en daarmee goede pr voor het orkest.

20 januari 2022

Op donderdagmiddag zitten we klaar voor de opname, ook al vloeit de – voor ons vrij onbekende – muziek nog niet echt in ons systeem. Naarmate de week vordert, lijkt het ook alsof Mälkki zich steeds oncomfortabeler voelt. En als we na de moeizame opname aankomen bij de correcties waarbij we muzikale onef-fenheden gladstrijken, is ze alle regie kwijt. Ze doet echt haar best, maar het is jammer dat er geen klik is. Het voelt als een muzikaal duwen en trekken zonder chemie.

Het is altijd weer fascinerend om te zien hoe een dirigent omgaat met een gemiddeld honderdkoppig monster als een symfonieorkest. Een monster omdat, als het tegenzit, je als dirigent opgevreten en uitgespuugd wordt. Hoewel het altijd respectvol blijft, is het samenspel tussen dirigent en orkest iets heel gevoelig. De belangrijkste taak van de dirigent is ervoor te zorgen dat de neuzen van de musici op het podium allemaal dezelfde kant op staan. Dat iedereen dezelfde fraseringen (het zwaartepunt in een melodie) en muzikale opvatting hanteert, ook als je het er niet mee eens bent. De echt goede orkesten bieden daarnaast ook hun eigen ideeën of tradities aan. Over het algemeen moet je daar als dirigent zorgvuldig mee omgaan, want er zitten behoorlijk wat ego's in het orkest. Het is net als de dans van een koppel. De een leidt, terwijl de ander volgt. Maar als er ook maar enige aarzeling is, dan werkt het niet en raakt de volger uit balans en kan het een gevecht worden. Als je als dirigent te autoritair bent, kun je je hand overspelen en als je te soft bent, word je niet gerespecteerd.

Veel mensen vragen zich af wat een dirigent nou precies doet en of een orkest niet zonder kan spelen. Als een orkest zonder dirigent speelt, wordt het een kakofonie aan interpretaties en is de hiërarchie weg. Zonder dirigent is er geen overzicht. Een dirigent heeft gezag en kan de muzikale koers bepalen. Hij of zij bestudeert de partituur en kan die naar het orkest vertalen. Als orkestlid ben je vaak alleen gefocust op je eigen partij. Een dirigent helpt, net als een trainer van een voetbalelftal, om musici naar elkaar te laten luisteren en te laten samenwerken. Je kunt een waanzinnig team met sterspelers hebben, maar als de trainer er niks van bakt, werkt het niet naar behoren.

De doorsneeconcertbezoeker heeft waarschijnlijk geen flauw benul van al deze minieme maar cruciale nuances. Die zal niet gauw het verschil zien of horen tussen een middelmatige en een

uitmuntende dirigent. Zelfs een ervaren recensent kan een dirigent nog wel eens op een voetstuk plaatsen terwijl het orkest ontevreden is. Wij beoordelen iemand namelijk niet alleen op de concerten, maar ook op het repetitieproces.

Toch kunnen er ook binnen het orkest grote meningsverschillen zijn. Wat de een verafschuwt, vindt de ander inspirerend.

De professionaliteit van een orkest zorgt er als het goed is uiteindelijk voor dat het publiek het verschil niet zal merken. Kenmerkend voor het Concertgebouworkest is dat wij een bepaald muzikaal niveau hanteren waar we zelden onder komen. Ongeacht welke dirigent er op de bok staat.

Een leuk detail is dat je als publiek na afloop altijd kunt zien welke musici enthousiast zijn over een dirigent en welke niet. Als je bijvoorbeeld de strijkers met hun strijkstok heen en weer ziet zwiepen, dan is dat een teken van grote waardering.

Dat een baan in het Concertgebouworkest intensief en veeleisend is, hoef ik waarschijnlijk niet uit te leggen. De prestatiedruk die op de musici ligt, is gigantisch doordat we internationaal gezien worden als een van de beste orkesten ter wereld. Toch hebben we gedurende een normale week een vrij beperkt repetitieschema:

Maandag:	repetitie van 09.30-14.00
Dinsdag:	repetitie van 09.30-13.00
Woensdag:	repetitie van 09.30-12:30
Donderdag:	generale repetitie van 09.30-12.30 concert om 20.15
Vrijdag:	concert om 20.15
Zaterdag:	concert om 20.15